

**Riktlinjer för hantering av författarskap
i vetenskapliga publikationer
vid Karlstads universitet**

Beslut:	18/24	Dnr:	C2023/902	Ersätter:	-	Dnr:	-
Giltighet fr.o.m:	2024-02-05	t.o.m:	Tills vidare	Handläggare:	Magnus Åberg		

Innehåll

Inledning	3
Tillämplighet.....	3
God forskningssed som författare	3
Vad meriterar till författarskap?.....	4
Författarordning och redovisning av författares bidrag till arbetet.....	5
Författaridentitet	6
Grupp författarskap.....	6
Författarskap i licentiatuppsatser och doktorsavhandlingar	7
Användande av AI-verktyg.....	7
Organisationstillhörighet.....	7
Omnämmande av forskningsfinansiärer	8
Intressekonflikter	8
Vägledning vid tvister om författarskap	9

Inledning

Att vara författare till en vetenskaplig publikation är en viktig merit, men innebär också ett intellektuellt och moraliskt ansvar för den publicerade texten. Forskningssamarbeten i stora grupper nationellt eller internationellt blir allt vanligare och där kan det förekomma olika kulturer och konventioner avseende författarskap och författarordning. Detta kan leda till meningsskiljaktigheter. För att undvika och hantera konflikter i samband med publicering av vetenskapligt material har Karlstads universitet (Kau) tagit fram riktlinjer, som beskrivs i det här dokumentet. De avser att säkerställa att de personer som på ett betydande sätt har bidragit intellektuellt till en publikation ska erbjudas vara medförfattare, men också att medförfattare har ett ansvar för vad som publiceras. Riktlinjerna ger dessutom viss generell publiceringsetisk vägledning i författarskapsfrågor.

Nedanstående riktlinjer ansluter till All European Academies (ALLEA:s) kodex¹ för forskningens integritet, the International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) riktlinjer (de så kallade Vancouverreglerna)², Vetenskapsrådets vägledning om god forskningssed³ och Kau-interna styrdokument, i första hand *Vägledning vid misstanke om avvikelser från god forskningssed*⁴ och principer för god forskningssed som redovisas i *Sammanhållet kvalitetssystem för Karlstads universitet* (bilaga 1)⁵.

Tillämplighet

Riktlinjerna som följer nedan gäller för all akademisk och icke-akademisk personal och studenter vid Kau som bidrar till vetenskapliga publikationer. De gäller även för forskare som utnämns till affilierad forskare.⁶ Principerna gäller för alla typer av vetenskapliga publikationer som produceras vid Kau oavsett ämne eller publikationstyp.

God forskningssed som författare

Vetenskapsrådets *God forskningssed* understryker att författaren är ansvarig för alla aspekter av ett publicerat vetenskapligt verk, vilket förutom kvaliteten i texten också inkluderar tillvägagångssätt/metod och tillförlitligheten i resultaten. För forskningens trovärdighet är det centralt att forskaren redovisar och diskuterar argument som kan tala emot den tes som det egna verket driver. För att kunna göra detta behöver författaren ha genomfört strukturerade litteratursökningar som fångar även verk som kan ifrågasätta de egna teserna. Författaren har

¹ <https://allea.org/wp-content/uploads/2023/06/European-Code-of-Conduct-Revised-Edition-2023.pdf>

² <https://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/defining-the-role-of-authors-and-contributors.html>

³ https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

⁴ https://inlaget.kau.se/sites/default/files/regulations/2023-10/107_23%20hela%20dok%20vagledning%20misstanke%20avvikelse%20god%20forskningssed-signed.pdf

⁵ <https://www.intra.kau.se/dokument/upload/82F312FB051b82274Eokv4A1B3C0/7%20Sammanhallet%20kvalitetssystem%20vid%20Karlstads%20universitet.pdf>

⁶ https://inlaget.kau.se/sites/default/files/regulations/2023-03/49_23%20rev%20regler%20affiliering%202023.pdf

också ansvar för att referenshantering och citeringspraktiker (inklusive självciteringar) är korrekt gjorda. Därutöver är författaren också ansvarig för att bara välja publiceringskanaler som lever upp till etablerade forsknings- och publiceringsetiska krav.

ALLEA:s kodex för forskningens integritet används vid Kau som utgångspunkt för bedömningen av vad som utgör avsteg från god forskningssed.⁷ Av betydelse för författare och författarskap kan särskilt nämnas följande principer för god forskningssed:

- Författare ska redovisa viktiga arbeten och intellektuella bidrag som har påverkat den forskning som rapporteras, och som utförts av andra, t.ex. samarbetspartner, assistenter och bidragsgivare, och att citera berörda arbeten på ett korrekt sätt.
- Författare ska redovisa eventuella intressekonflikter⁸ och ekonomiskt eller annat stöd till forskningen eller till publiceringen av forskningsresultaten.
- Författare ska skyndsamt verka för att felaktigheter i redan publicerade verk korrigeras eller att publikationen återtogs.

ALLEA:s kodex understryker också att manipulation av författarskap eller förringande av andra forskares roll i eller bidrag till publikationer utgör brott mot forskningens integritet.

Vad meriterar till författarskap?

En grundregel är att författarskap enbart får grundas på vetenskapliga insatser. Det är värdefullt att diskutera författarskapsfrågor så tidigt som möjligt inför ett projekt. Diskussionerna bör också dokumenteras, exempelvis i en datahanteringsplan.⁹ En datahanteringsplan är ett planeringsverktyg för att säkra en god forskningsdatahantering under och efter ett projekt. Eftersom alltfler tidskrifter kräver redovisning av vem som gjort vad i ett projekt, även i databearbetningsfasen, kan upprättande av en datahanteringsplan vara ett bra verktyg för att få en översikt över roller, ansvar och arbetsinsatser.

Den författare som utses till korresponderande (eng. corresponding author) har ansvaret för att samordna övriga författares synpunkter och att vara länk mellan redaktören för publiceringskanalen och författarna. Förutom ansvaret för att skicka in, revidera och publicera arbetet ansvarar den korresponderande författaren också för att publiceringskanalens krav på dokumentation rörande medförfattares insatser, etisk prövning, redovisning av potentiella intressekonflikter och andra dokument tillgodoses. Medförfattare har ett ansvar för att tillse att den korresponderande författaren har tillgång till korrekt information om sin identitet och insatser i projektet.

⁷ Se *Vägledning vid misstanke om avvikelser från god forskningssed* (https://inslaget.kau.se/sites/default/files/regulations/2023-10/107_23%20hela%20dok%20vagledning%20misstanke%20avvikelse%20god%20forskningssed-signed.pdf)

⁸ Se avsnittet Intressekonflikter nedan

⁹ <https://www.kau.se/forskning/forskningsdata/vid-projektstart/datahanteringsplan>

Ämnestraditionerna skiljer sig åt i värderingen av vilka arbetsinsatser som krävs för att meritera till författarskap. Generellt kan ändå sägas att nedanstående fyra punkter, som utgår från Vancouverreglerna¹⁰, bör vara uppfyllda för att meritera till författarskap.

Författaren ska ha:

1. gett ett betydande bidrag till arbetets idé eller design; eller till insamling, analys och tolkning av data; och
2. skrivit utkast till verket, eller kritiskt granskat och vid behov reviderat texten med avseende på vetenskapligt innehåll; och
3. slutligt godkänt verket inför publicering; och
4. samtyckt till att vara ansvarig för arbetets alla delar och därmed försäkra att frågor om arbetets tillförlitlighet och integritet på lämpligt sätt har utretts och säkerställts.

Den som uppfyller kvalifikationerna enligt punkterna 1–4 ovan ska vara författare och ska kunna redovisa vilka insatser hen gjort. Den som uppfyllt någon av men inte samtliga fyra punkter ovan ska inte listas som författare utan istället nämnas i tackord (eng. acknowledgements). Den som omnämns på sådant sätt ska ha gett sitt godkännande därtill.

Punkterna ovan får inte användas för att orätt diskvalificera någon från författarskap. Potentiella författare som uppfyller punkt 1 ovan bör därför tidigt erbjudas möjlighet att uppfylla punkterna 2 och 3. Den eller de som leder forskningsprojektet bör ta ett särskilt ansvar för att säkerställa att ingen potentiell författare orättfärdigt diskvalificeras från författarskap, men alla forskare som deltar i projektet delar också ett gemensamt ansvar för att så inte sker.

Följande insatser bör **inte** meritera till författarskap:

- att enbart tillhandahålla finansiering eller laboratorierutrymme;
- att enbart delta i datainsamlingen utan att bidra enligt punkt 2-4 ovan;
- att ge generell handledning eller administrativt stöd till forskargruppen;
- att vara handledare till doktorand. En doktorands handledare måste, precis som alla andra, uppfylla kriterierna för författarskap som listats ovan.
- att bidra med allmän skrivhjälp eller språkbearbetning och språkgranskning.

Författarordning och redovisning av författares bidrag till arbetet

Författargruppen avgör själv författarordningen. Det är viktigt att denna fråga diskuteras så tidigt som möjligt och återkommande i processen då praxis skiljer sig i olika ämnesmiljöer.

¹⁰ <https://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/defining-the-role-of-authors-and-contributors.html>

En vanlig tradition är att författarna placeras i bokstavsordning om ingen av dem har tagit ett klart dominerande ansvar för det arbete som artikeln presenterar. Om man avviker från bokstavsordning betyder detta i regel att den som står först som författare har gjort den viktigaste insatsen i arbetet, därefter följer författarna i den ordning som avspeglar arbetsinsatsen, med undantag för den sist nämnda författaren som ofta ska identifieras som den som haft ett övergripande ansvar för arbetet. Det ska noteras att på grund av skillnaderna i ämnestraditioner tar bibliometriska analyser av vetenskaplig output sällan hänsyn till författarordningen.

Det blir idag allt vanligare att tidskrifter förväntar sig att det med varje manuskript ska följa en detaljerad redovisning av vem som gjort vad i den studie som manuskriptet bygger på. Många tidskrifter har valt att för denna redovisning följa den typologi som benämns Contributor Roles Taxonomy (CRediT) som består av 14 olika roller som berör olika aspekter av forskningsprocessen, t.ex. metod, dataanalys och datakurering.¹¹ Författare rekommenderas att så tidigt som möjligt upprätta, och fortlöpande revidera en beskrivning av arbetsfördelningen i projektet som följer CRediT, eller i förekommande fall, publiceringskanalens egen motsvarande typologi.

Författaridentitet

Till de grundläggande principerna för integritet i forskning ingår enligt ALLEA:s kodex¹² bland annat tillförlitlighet, ärlighet och ansvarighet. Mot bakgrund av detta är det viktigt att de som handlägger manuskript och tar del av publicerade resultat korrekt kan identifiera författare. Kau:s författare bör därför uppge sitt riktiga namn vid inskick av manus och bör också ha ett registrerat författar-ID, ett ORCID¹³, som verifierar identiteten. Om författare över tid använt olika namnvarianter (t.ex. vid tillägg/radering av efternamn, mellannamn eller mellannamnsinitial) bör varje namnvariant registreras i ORCID.

I ett utlåtande säger den publiceringsetiska organisationen Committee on Publication Ethics (COPE)¹⁴ att författare som har starka skäl att dölja sin identitet, t.ex. om ett röjande av namnet kan innebära hot eller fara för författaren, bör denne ändå vara beredd att redovisa sin riktiga identitet för en redaktör för att säkerställa forskningens integritet.

Grupp författarskap

När en Kau-forskare ingår i en stor grupp av författare (eng. group authorship eller eng. consortium authorship) bör gruppen bestämma vilka som ska anges som författare innan arbetet inleds och stämma av inför inskick av manuskript. Alla medlemmar i gruppen ska uppfylla de fyra kriterierna för författarskap som listats ovan.

¹¹ Samtliga roller beskrivs här: <https://credit.niso.org/>

¹² <https://allea.org/wp-content/uploads/2023/06/European-Code-of-Conduct-Revised-Edition-2023.pdf>

¹³ www.orcid.org

¹⁴ <https://publicationethics.org/case/authors-used-pseudonyms-published-article>

Vid stora samarbeten används ibland ett gruppnamn istället för eller tillsammans med de enskilda författarnas namn. När endast ett gruppnamn anges åligger det den korresponderande författaren att vid inskick av manus inkludera en förklarande not¹⁵ som tydligt identifierar och särskiljer de medlemmar i gruppen som ska ges erkännande och ansvar som författare respektive de som har roller i gruppen som inte medger författarskap. Gruppmedlemmarna har ett ansvar för att tillse att den korresponderande författaren har tillgång till korrekt information om sin identitet och insatser i projektet.

Författarskap i licentiatuppsatser och doktorsavhandlingar

De riktlinjer som ges i detta dokument omfattar även författare till licentiatuppsatser och doktorsavhandlingar. För ytterligare regler och rekommendationer för författarskap i licentiatuppsatser och doktorsavhandlingar vid Kau se *Regler för utbildning på forskarnivå vid Karlstads universitet*¹⁶. Observera att lokala riktlinjer för sammanläggningsavhandlingar, som till exempel redovisar hur många delarbeten som avhandlingen ska innehålla, kan förekomma på institutions- eller ämnesnivå.

Användande av AI-verktyg

Publiceringsorganisationen COPE (Committee on Publication Ethics) har i ett publicerat ställningstagande¹⁷ slagit fast att verktyg i forsknings- och skrivprocessen som bygger på artificiell intelligens (AI), t.ex. ChatGPT eller andra s.k. Large Language Models, aldrig kan listas som författare. AI-verktyg möter inte kraven på författarskap eftersom sådana inte kan anta ansvar för publikationen.

Författare som använder AI-verktyg i skrivprocessen, i framställningen av bilder eller annat grafiskt material, eller i datainsamling och dataanalys, måste redovisa sådan användning i ett metod och material-avsnitt (eller liknande). Författarna är fullt ut ansvariga för innehållet i ett manuskript, även för de avsnitt som producerats av AI-verktyg.

Organisationstillhörighet

I Kau:s publiceringspolicy¹⁸ anges följande angående organisatorisk hemvist som ska användas vid publicering:

¹⁵ Sådana förklarande noter publiceras ofta i eller som bilaga till publikationen.

¹⁶ https://inslaget.kau.se/sites/default/files/regulations/2023-02/52_22%20Bilaga%20Regler%20forskarutbildning.pdf

¹⁷ <https://publicationethics.org/cope-position-statements/ai-author>

¹⁸ https://inslaget.kau.se/sites/default/files/regulations/2023-02/C2014_596Publiceringspolicy.pdf

”Vid publicering ska forskarens hemvist anges som Karlstads universitet eller Karlstad University. Inga förkortningar är tillåtna. Även institution eller annan relevant organisationstillhörighet skall finnas med.”

I de fall en författare har multipla tillhörigheter, till exempel till ett annat lärosäte förutom Kau, eller till flera organisationer inom Kau (institution eller forskningscentrum) bör huvudprincipen vara att den organisation där merparten av forskningen genomförts ska prioriteras vid val av organisationstillhörighet. Om publiceringskanalen så tillåter kan flera organisationstillhörigheter (eng. affiliations) användas. Organisationstillhörighet som inte kan/får listas som officiell affiliering men som förtjänar erkännande, bör nämnas i tackord.

Omnämmande av forskningsfinansiärer

Det åligger den korresponderande författaren att tillse att aktörer som stöttat forskningen ekonomiskt nämns i publikationen. Detta kan vara reglerat i avtal, men även om så inte är fallet bör t.ex. organisationer och företag som bidragit till att finansiera forskningen nämnas i ett tackord eller på annan lämplig plats i publikationen.

Intressekonflikter

Det är viktigt att intressen som kan antas ha påverkat forskningens utformning eller resultat redovisas i publikationen.¹⁹ Det åligger den korresponderande författaren att samla in och i publikationen redovisa sådana möjliga intressekonflikter, men det åligger samtliga författare att öppet delge sådan information till den korresponderande författaren.

Det som bör redovisas kan vara finansiella kopplingar som anställningar, konsultuppdrag, aktieägarskap, honorär eller patent, men det kan också handla om icke-finansiella kopplingar som personliga band till ett företag som har intresse av resultaten av forskningen, eller forskarens politiska koppling till ett forskningsämne.

En annan form av intressekonflikt är när en bidrags- eller uppdragsgivare (vinstdrivande eller icke-vinstdrivande) ställer upp villkor för forskningen som innebär begränsningar för författaren. Vancouverreglerna uppmanar författare att inte sluta avtal med bidragsgivare som förhindrar författarens tillgång till, eller möjligheten att analysera forskningsdata, och författarens möjlighet att förbereda och publicera manuskript självständigt när och var den vill. Avtalstexter som dikterar var författare kan publicera sitt arbete går emot principen om akademisk frihet.²⁰

¹⁹<https://www.intra.kau.se/dokument/upload/82F312FB051b82274Eokv4A1B3C0/7%20Sammanhallet%20kvalitetssystem%20vid%20Karlstads%20universitet.pdf> (Appendix 1)

²⁰ <https://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/author-responsibilities--conflicts-of-interest.html>

Vägledning vid tvister om författarskap

Oenighet och tvister om författarskap är vanligt förekommande. De kan förebyggas genom att diskutera principerna för författarskap tidigt och fortlöpande i ett projekt. När tvister ändå uppstår kan de vara av olika karaktär, allt ifrån harmlösa meningsskiljaktigheter till situationer där misstankar om avvikelse från god forskningssed föreligger.

När det gäller den första kategorin bör sådana i första hand lösas inom forskargruppen i en strävan att nå konsensus. Om ansträngningarna för att nå konsensus misslyckas kan de inblandade personerna involvera prefekt(er). Prefekten får leda en diskussion med berörda personer och kan vid behov söka vägledning från Kau:s forskningsetiska rådgivare. Det är dock alltid de inblandade forskarna själva som ytterst har ansvaret för att oenigheten löses.

Alla doktorander har även möjlighet att diskutera oenigheter om författarskap med Kau:s doktorandombud.

Om konflikten är av allvarigare slag och det finns misstankar om att en avvikelse från god forskningssed avseende författarskap skett, ska den vägledning och handläggningsordning följas som anges i *Vägledning vid misstanke om avvikelse från god forskningssed*²¹.

²¹ https://inslaget.kau.se/sites/default/files/regulations/2023-10/107_23%20hela%20dok%20vagledning%20misstanke%20avvikelse%20god%20forskningssed-signed.pdf